

Ilegální Oddíl Blesk

Protirežimní činnost studentů karlínské obchodní akademie
na přelomu let 1948 a 1949

PETR MALLOTA

V akci bude použito praků. Ručně budou skřínky vybíjeny pouze tehdy, dojde-li střelivo. Každá hlídka musí bezpodmínečně splnit svůj úkol na 100 %.¹

Úryvek z pokynů studentského ilegálního Oddílu Blesk pro ničení komunistických propagačních skříněk v Praze možná působí poněkud naivně – vzhledem k věku hlavních protagonistů se tomu nelze příliš divit –, nenechme se však mýlit. Patnáctiletí a šestnáctiletí studenti se stali pro své aktivity obětí komunistického režimu stejně jako jejich dospělí protějšky. Činnost těchto mladíků probíhala ve stínu všudypřítomných politických procesů, poprav a nemilosrdného pronásledování skutečných či potenciálních odpůrců nové moci. Budeme-li objektivně hodnotit jejich konání, musíme konstatovat, že na rozdíl od mnoha jiných pokusů z té doby mělo skutečnou, nikoli virtuální podobu. A to navzdory tomu, že bylo poznamenáno vpravdě dětskými fantaziemi a představami.

Duší celého podniku byl student prvního ročníku Obchodní akademie v Praze-Karlíně² Ivo Mikuláščík (narozen 30. dubna 1933 v Praze), který bydlel s rodiči a dvěma mladšími sourozenci na adrese Praha X, Vitol-dova č. 5. Mladík, jenž před nástupem na střední školu vychodil v Karlíně obecnou i měšťanskou školu, měl mnoho zájmů, přičemž na předním

Ivo Mikuláščík po zatčení Státní bezpečností

Foto: ABS

místě figurovalo letectví. V Praze se stýkal se stejnými nadšenci, jako byl on, dopisoval si také se svými vrstevníky v Anglii a Nizozemí. Později se tyto kontakty staly předmětem zájmu StB. Sen přihlásit se po maturitě na Leteckou vojenskou akademii však zůstal vlivem událostí nenaplněn. Jediné, co před svým zatčením patnáctiletý chlapec stihl, bylo získat od ministerstva národní obrany

osvědčení způsobilosti pro pilota bezmotorových letadel.

Mikuláščíkova rodina se hlásila k Jednotě bratrské. Otec byl politicky organizován v Československé straně lidové. Podle všeho rodiče svého syna vychovávali svědomitě, i když snad někdy poněkud přísně, alespoň tak to vyplývá z dochované korespondence, kterou si Ivo Mikuláščík po dva roky vyměňoval se svou dívkou z letní-

1 ABS, f. Vyšetřovací spisy – Centrála (dále jen MV-V), vyšetřovací spis a. č. V-5542 MV, originál pokynů Ivo Mikuláščíka k protikomunistickým akcím („Plán na postupné ničení komunistických skříněk“).

2 Jednalo se o zavedenou instituci s mnohaletou tradicí (škola byla založena v roce 1909), na níž coby pedagog působil v letech 1909–1919 např. národněsocialistický politik a primátor Prahy Petr Zenkl. Škola nejprve sídlila na adrese Pobřežní 6, odtud se v roce 1918 přestěhovala do dnešní ulice Sokolovská 83 (nyní se zde nalézá Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy), v roce 1955 pak definitivně zakotvila v ulici Vinohradská 1971/38. Podrobně k historii školy viz <http://oavin.eu/Z-historie-skoly> (citováno k 17. 5. 2017).

ho tábora Jednoty bratrské Milenou Šulcovou z Rovenska pod Troskami.

V dopise datovaném 16. listopadu 1947 jí např. čtrnáctiletý Ivo píše: *Má nejdražší Milenko! Děkuji ti mnohokrát za Tvůj, poslední už, dopis. Velmi mne potěšil, ačkoliv jsem měl co dělat, aby se nedostal mamince do rukou. Ona je totiž proti tomu, abys ty mně psala a já Tobě. Tož tě tedy prosím: nepiš mi už ani slůvko. Já ti vždy časem napíšu, ale Ty mi už nepiš. Nezlob se na mne proto, ale nerad bych měl nepříjemnosti a nerad bych byl, kdybys je pak měla i Ty. (Neznáš naší mámu!) Nevím, jestli mi budeš i nadále věrná, ale doufám, že ano. A ještě o rok později bylo dopisování zapovězenou věcí: *Nezlob se, že tak škrábu. Každou chvíli mi sem vrazí matka, a tak je dopis co chvíli v koši. Kdyby věděla, že si s Tebou píšu, měl bych doma boží dopuštění. V korespondenci nalezneme i humor – pasáže: Máš-li obavy, že jsem Ti v Praze nevěrný, pak bych rád věděl, jak se na to díváš. Jistě je, že nechodím kolem děvčat jak mumie, ale mohu Tě ujistit, že s žádným nemám tak vysoce přátelský poměr jak s Tebou. Doufám, že to uznáš, zvláště za předpokladu, že chodíme s děvčaty do jedné třídy.*³*

Inkriminované dopisy, které StB zabavila při domovních prohlídkách a jež jsou dodnes součástí spisové dokumentace komunistické tajné policie, nám kromě sondy do všedního života tehdejší mládeže zprostředkovávají i Mikulášťkovy politické postoje. Ty formovala i stavovská

příslušnost jeho otce, který byl původně majitelem živnosti Obchod s technickým a isolačním materiálem. Po únoru 1948 na ni úřady uvalily národní správu. Někdy na počátku února 1949 tak Ivo Mileně Šulcové do Rovenska mimo jiné napsal: *Co tam*

Milena Šulcová

Foto: ABS

*děláš, v tom Junáku? Jseš činovnice? Já jsem s Junákem praštil, poněvadž tam byli samí komunisti. Ke svému sdělení připojil student prvního ročníku obchodní akademie následující: *Teď jsem poslouchal Londýn. Mluvil dr. Krajina⁴ a četli tam poselství od V. Fandrlika⁵ pro skauty. Tebe se to taky týkalo. Máte přemýšlet, scházet se a být nenápadní. Tak se podle toho zaříd. O tom Krajinovi ti pošlu leták, až ho napíšu.*⁶*

Zrození Oddílu Blesk

Právě výroba ilegálních tiskovin měla být hlavní náplní podzemní činnosti patnáctiletého hochy z Karlína. Pikantní je, kde našel pro své aktivity inspirační zdroj: v komunistickém *Rudém právu*!⁷ Právě jeho stránky v roce 1948 totiž plnily příběhy zneškodněných skupin třídních nepřátel, které prováděly různé letákové akce. Ač je to neuvěřitelné, některé z letáků tyto noviny dokonce přetiskly!⁸ Vzápětí od této praxe samozřejmě upustily. Zatímco tedy komunistické bezpečnostní složky s mimořádným úsilím vyhledávaly a následně likvidovaly vylepené či jinak šířené protirežimní tiskoviny, aby se s nimi nemohla seznámit širší veřejnost, oficiální tiskový orgán KSČ se paradoxně postaral o jejich masovou distribuci.

Ilegální činnost Oddílu Blesk (název měl symbolizovat rychlost, s jakou své akce provádí) započala na sklonku listopadu 1948, kdy Ivo Mikulášťík zaskvětil ve škole do svých aktivit – tedy do výroby protikomunistických letáků – spolužáky Zdeňka Duchoslava (nar. 13. října 1932) a Luďka Šáchu (nar. 28. června 1931).⁹ Napříště se trojice nejčastěji scházela po vyučování v jedné z prázdných tříd. Měla také jiná místa setkávání, jako např. před zimním stadionem Štvanice, na tramvajové zastávce Kamenická v dnešní ulici Milady Horákové či u telefonní budky na Letenském ná-

3 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5542 MV, originály dopisů z 16. 11. 1947 a 8. 10. 1948.

4 Prof. Vladimír Krajina (1905–1993), vědec, významný představitel nekomunistického protinacistického odboje, po druhé světové válce čelný národněsocialistický politik, po únoru 1948 byl nucen před komunistickými represemi odejít do exilu, kde mimo jiné působil jako místopředseda Rady svobodného Československa.

5 Doc. JUDr. Velen Fanderlik (1907–1985), po válce např. zastupoval Československo v mezinárodní komisi pro potrestání válečných zločinců v Norimberku, významný skautský činovník doma i v exilu (z vlasti byl nucen odejít jak v roce 1939, tak v roce 1948), od roku 1946 působil jako starosta Junáka, stejnou funkci zastával i v exilu.

6 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5542 MV, originál nedatovaného dopisu.

7 Tamtéž, protokol o výslechu Ivo Mikulášťíka sepsaný na KV StB Praha dne 9. 3. 1949.

8 Viz např. Vraždami chtěli obnovit „slávu německé rasy“. *Rudé právo*, 14. 9. 1948, s. 1; Rozšiřovatelé rozvratných nár. soc. letáků na Jablonecku dopadeni. Pracovat a bdít, aby naše dílo nebylo mařeno sabotéry. *Rudé právo*, 15. 9. 1948, s. 1; Dnes první přelíčení s šířiteli rozvratných letáků. Tvrdě a rozhodně proti rozvratníkům. *Rudé právo*, 17. 9. 1948, s. 1.

9 Vzpomínky Luďka Šáchy zaznamenal v roce 2009 historik a archivář Martin Jindra. Viz *Archiv Paměti národa*, rozhovor Martina Jindry s Luďkem Šáchou dne 19. 3. 2009 – <http://www.pametnaroda.cz/witness/recording/id/1007> (citováno k 17. 5. 2017).

městí. Z konspiračních důvodů dali chlapci každému místu krycí název, který při konverzaci používali namísto oficiálního. Tak např. již zmíněný zimní stadion Štvanice označovali „U babičky“, tramvajové zastávce Kamenická říkali „V lese“ a prostor u telefonní budky na Letenském náměstí přezdívali „V Boudě“. Když se spolu domlouvali na setkání „V parku“, mysleli tím Invalidovnu, pokud během rozhovoru padlo „Pod sadem“, šlo o Čechův most na Letenské straně, vozovně elektrických drah v Karlíně se říkalo „U tramwaye“. Specifická označení nesla i pražská nádraží: „Máňa“ (Masarykovo), „Dana“ (Denisovo), Wilma (Wilsonovo).¹⁰

Postupně došlo na zapojení dalších spolužáků a známých. Jednalo se o studenty Jaroslava Hnyka (nar. 8. dubna 1933) a Jiřího Velíška (nar. 30. ledna 1932), dělníka zaměstnaného u Československých drah Petra Glomb-Müllnera (nar. 7. ledna 1932) a jeho bratra Pavla Glomb-Müllnera (nar. 5. března 1928), jenž pracoval jako úředník u jedné pražské firmy zabývající se čištěním psacích a rozmnožovacích strojů (zajímavostí je, že tento mladík po roce 1945 krátce působil jako člen SNB¹¹). Dále byli osloveni řeznický učeň Josef Šrachta (nar. 28. ledna 1933), jehož otec vlastnil v Sokolovské ulici řeznictví, učeň mechaniky Jaroslav Cestr (nar. 14. června 1933) a učeň brašnářství Ladislav Zvelebil (nar. 9. ledna 1933).¹²

Ivo Mikuláščík sestavil pro účely konspirační buňky jakési stanovy. Evidentně se inspiroval odbojem v době německé okupace. V textu psaném na stroji, který dostali jeho spolužáci ke schválení, je stanoven základní organizační rámec „Oddílu“. Ten měl sestávat ze tří částí, totiž z hlavního stanu (označen písmenem „A“), dále z tzv. akční skupiny („B“) a z tzv. výzvědné skupiny („C“). Tyto

Zdeněk Duchoslav a Luděk Šácha ve vazbě komunistické tajné policie

Foto: ABS

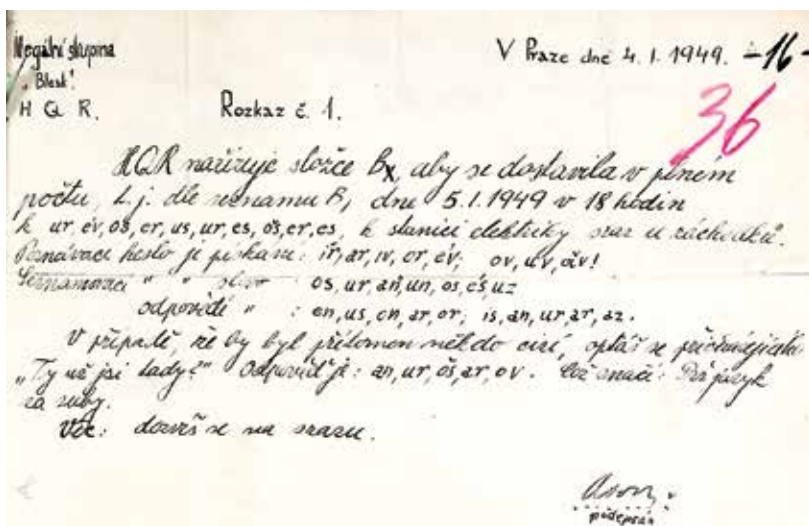
tři skupiny podle dokumentu tvořily tzv. Oddíl Blesk. Vedoucím skupiny „A“ se stal Zdeněk Duchoslav, který měl k ruce Petra Glomb-Müllnera, jako vedoucí skupiny „B“ figuroval hlavní protagonista Ivo Mikuláščík, který měl pod sebou kamarády Luďka Šáchu, Jiřího Velíška, Jaroslava Hnyka a Pavla Glomb-Müllnera. Skupina „C“

získala nakonec podobu jakési záložní skupiny a byli v ní organizováni, pokud není tato charakteristika při daném stavu věcí nadnesená, Josef Šrachta, Jaroslav Cestr a Ladislav Zvelebil. Ti sice měli o existenci Oddílu Blesk povědomí, ale vlastní činnosti se prakticky nezúčastnili. Hlavní stan měl v gesci vypracová-

¹⁰ ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5542 MV, protokol o výslechu Zdeňka Duchoslava sepsaný na KV StB Praha dne 9. 3. 1949.

¹¹ Viz ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, personální spis Pavla Glomb-Müllnera, ev. č. 2031/1928.

¹² Zdeněk Duchoslav zapojil Petra Glomb-Müllnera, ten následně informoval svého staršího bratra Pavla. Ivo Mikuláščík zaslal Josefa Šrachta a Jaroslava Cestra, Jaroslav Hnyk pak Ladislava Zvelebila.

„H.Q.R. nařizuje složce B, aby se dostavila v plném počtu, t.j. dle seznamu B, dne 5. 1. 1949 v 18. hodin k ur, ev, os, er, es, k staniční elektriky sraz u záchodků...“ Podzemní činnost patnáctiletých a šestnáctiletých studentů byla bezesporu poznamenána jejich věkem.

Foto: ABS

vat plány, akční skupina je pak měla realizovat.¹³

Ve stanovách organizace jsou také formulovány metody práce a úkoly. Měla se používat krycí jména¹⁴, skládat slib mlčenlivosti a loajality, adepti na členství měli být nejprve sledováni a jejich definitivnímu přijetí měla předcházet jakási čekací lhůta. Od členů se očekávalo také odvádění příspěvků do společné pokladny, z níž by se poté kryly režijní výdaje. Úkoly, tak jak jsou v dokumentu taxativně vyjmenovány, působí vzhledem k reálným možnostem karlínských studentů a jejich kamarádů dosti nerealisticky. Podle nich měl oddíl

vyrábět letáky a rozšiřovat je, opatřovat zbraně a náboje, šířit nedůvěru a odpor k režimu, navázat styk se zahraničním prostřednictvím americké zpravodajské služby CIC (Counter Intelligence Corps), připravovat ozbrojené povstání, znehodnocovat komunistický majetek a sabotovat všechny komunistické akce, např. tzv. pětiletku.

Činnost organizace

Většina bodů skutečně zůstala jen na papíře. Ohledně zbraní se údajně chlapcům podařilo opatřit jedinou pistoli, ráže 7,65 mm, k ní však ne-

měli náboje.¹⁵ Kvůli rozšíření arzenálu plánovali ukrást na matějské pouti vzduchovku, od toho nakonec upustili, neboť jim došlo, že by z ní neměli žádný užitek. Pomýšleli i na vykradení skladiště zbraní ve Kbelích a Jaroslav Hnyk s Luďkem Šáchou se na místo skutečně vydali, aby zjistili situaci.

Při té příležitosti nakreslili plánek, který Šacha předal Mikuláštkovi, ale u toho také vše skončilo. Ještě hubenější výsledek přinesl nápad opatřit si výbušniny z chemicko-pyrotechnické továrny v Přemysleni u Prahy (dnes součást obce Zdiby). V ní totiž pracoval otec Luďka Šachy, a Ivo Mikuláštko proto svého spolužáka instruoval, aby od něj nenápadně zjistil co nejvíce o vnitřním chodu podniku. Josef Šacha však svého syna odbyl a nic mu neřekl. Plán získávat zbraně a munici přepadáváním stanic Sboru národní bezpečnosti (SNB), popř. hlídek jejich příslušníků, o němž se v dochovaných archiváliích na několika místech píše,¹⁶ byly jen Mikuláštkovy fantazie, nicméně vyšetřovatelé Státní bezpečnosti (StB) je měli za reálně zamýšlenou věc se všemi trestně právními důsledky. Stejně jako to, že studenti a jejich kamarádi hodlali s výbušninami, které by vyloupením získali, provádět pumové útoky na komunistické sekretariáty.

Podíváme-li se zblízka na otázku navázání styku se zahraničím a přípravu ozbrojeného povstání, jak se o něm píše v inkriminovaných stanovách, musíme po pravdě konstatovat, že nic konkrétního ilegální organizace nepodnikla. Znehodnocování

13 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5542 MV, stanovy organizace.

14 Ivo Mikuláštko přijal krycí jméno „Petr Sládek“, Zdeněk Duchoslav používal označení „Avon“ nebo „Láďa Malý“, Luďek Šacha zvolil krycí jméno „Arne“, Petr Glomb-Müllner vystupoval jako „Petr Mlynář“, Jiří Velíšek pak jako „Jan Svoboda“.

15 Podle původních výslechových protokolů prý pistoli značky Walther ráže 7,65 mm koupil za 800 Kčs od svého spolužáka Jaroslav Hnyk a následně ji poskytl Ivo Mikuláštkovi. Hnyk v prosinci 2016 nicméně uvedl, že ve skutečnosti chlapci disponovali dvěma pistolemi, přičemž on sám měl tzv. Parabellu ráže 9 mm, kterou ovšem Mikuláštkovi nezapůjčil. Aby byla věc ještě komplikovanější, v protokolech o domovních a osobních prohlídkách figurují jako zbraně jen vzduchovka a blíže nespecifikovaná poplašná pistole. Viz ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5542 MV, protokol o výslechu Jaroslava Hnyka sepsaný na KV StB Praha dne 10. 3. 1949, potvrzení o domovní prohlídce u Ivo Mikuláštky z 9. 3. 1949. Telefonický rozhovor autora s Jaroslavem Hnykem dne 1. 12. 2016.

16 Viz např. ručně psané poznámky Ivo Mikuláštky s názvem „Předběžný plán na akci únor-březen“. ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5542 MV, zabavené písemnosti.

komunistického majetku se mělo dít především prostřednictvím ničení stranických propagačních skříněk. Ivo Mikuláščík chtěl za tím účelem nejprve rozšířit řady Oddílu Blesk až na 30 osob (disponoval jen deseti lidmi) a s jejich pomocí vytvořit seznam všech komunistických skříněk v jednotlivých pražských obvodech. Poté by následovala hromadná akce. Poněkud naivně si představoval, že by za pět dní odbojáři veškeré vytištěné skřínky rozbili. Pro hladký průběh operace vypracoval i jakousi metodiku: skřínky by se ničily na dálku pomocí praků, a pokud by to z nějakého důvodu nešlo, znehodnocovaly by se ručně. Stranou jeho úvah nezůstaly ani možné komplikace, s nimiž se vypořádal s lehkostí odpovídající jeho věku: *Bude-li v blízkosti hlídka SNB, budiž podle možnosti zneškodněna. Patnáctiletý hoch nezůstal jen u tohoto suchého konstatování, své úvahy rozvedl: Hlavním účelem zneškodňování hlídek SNB je odejmutí pobočné zbraně, a zbude-li čas, i všech ostatních předmětů u člena SNB se nacházejících. Střelby z ukořistěných zbraní je nutno se vyvarovat. Musíme šetřit municí a vyvolat bychom zbytečnou pozornost našeho okolí.*¹⁷

V Mikuláščíkově textu se objevila i výzva, aby s sebou členové „Blesku“ nosili *tichou zbraň – dýku*, protože se jedná o *Jedinečný prostředek pro přepad hlídek všeho druhu*.¹⁸ Tato věta, patrně otrocky opsaná z jakési po válce vydané knihy o vedení záškodnické války, posloužila StB k podepření konstrukce o přípravě teroristických útoků a vražd.

Navzdory plánům nakonec došlo k jedinému útoku na komunistické

Jaroslav Hnyk

Foto: ABS

propagační skřínky. Někdy v polovině února 1949 ve večerních hodinách Ivo Mikuláščík spolu se Zdeňkem Duchoslavem rozbili skřínku zavěšenou na stěně hostince v tehdejší Vitoldově ulici (od roku 1952 nese tato ulice, která se nalézá nedaleko Invalidovny, název Hybešova).

Obětí studentů se kromě vývěsní skřínky stal i obraz generalissima Stalina umístěný v jedné z učeben Obchodní akademie v Praze-Karlíně. Vykonavatelem pomsty byl Ivo Mikuláščík, který za asistence Jaroslava Hnyka zarámovaný obraz srazil ze zdi, což prý komentoval slovy: *Sundáme ho, je to syčák, patří mu to, chtěl okupovat naši zemi!*¹⁹ Dvojice hodlala stejně naložit i s obrazem prezidenta Klementa Gottwalda, v činu jim však zabránil Zdeněk Duchoslav, který je přiběhl varovat, že k nim kdosi přichází chodbou. Studenti tedy rozbítý

obraz zastrčili za skřín a třídu nenápadně opustili. V trestním oznámení sestaveném Krajským velitelstvím Státní bezpečnosti se operuje s tím, že členové Oddílu Blesk ze školy odstranili i Gottwaldovu bustu. Ta se skutečně ztratila, problém je, že tuto skutečnost přiznával ve svém výslechovém protokolu pouze Jaroslav Hnyk, který tvrdil, že ji s Mikuláščíkem odnesli a hodili u Štvanice do Vltavy.

Mikuláščík se naproti tomu k tomuto činu nehlásil a za pravdu mu dával i dopis, který tehdy poslal Jiřímu Veliškovi: *Z řečí III* (míněna jedna z učeben – pozn. aut.) *zmizel obraz Stalina (our work), z přízemí zmizela busta Gottwaldova (not our work). Pěkná práce.*²⁰ Zajímavostí je, že Státní soud Praha v tomto konkrétním bodě vyšetřovatelům StB za pravdu nedal a studenty obžaloby zprostil.²¹

17 Tamtéž, originál pokynů Ivo Mikuláščíka k protikomunistickým akcím („Plán na postupné ničení komunistických skříněk“).

18 Tamtéž.

19 Tamtéž, protokol o výsledku Jaroslava Hnyka sepsaný na KV StB Praha dne 10. 3. 1949.

20 Tamtéž, originál nedatovaného dopisu Ivo Mikuláščíka pro Jiřího Veliška.

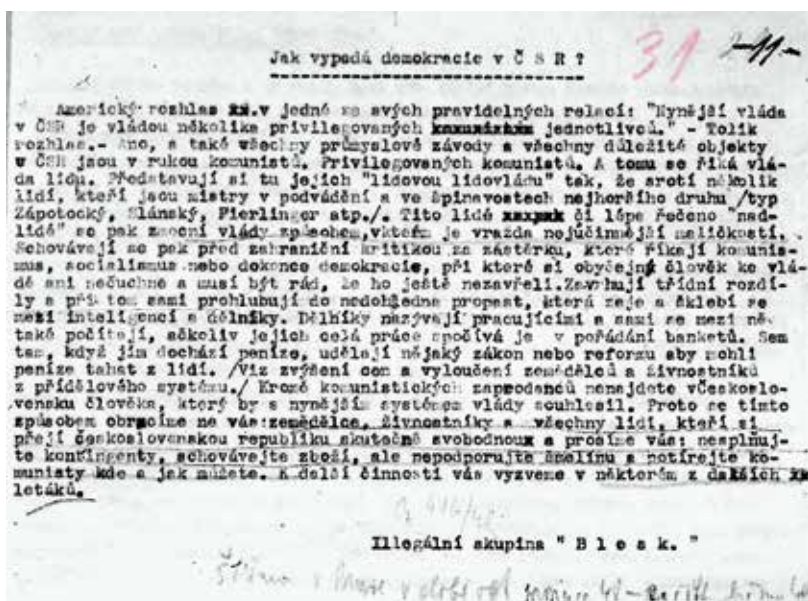
21 NA, f. Státní soud Praha, sp. zn. Or I 416/49, rozsudek Státního soudu Praha z 23. 6. 1949. Jak se věci ve skutečnosti udály, autorovi objasnili pamětníci Luděk Šácha a Jaroslav Hnyk: Když byl druhý jmenovaný ve vazbě vyšetřovateli StB políčky nucen k tomu, aby přiznal krádež busty, s jejímž zmizením neměl nic společného, raději si vymyslel nepravdivý příběh o tom, že ji ze školy odnesl a hodil do Vltavy (předpokládal, že na dně řeky ji nikdo hledat nebude). Osobní rozhovor autora s Luděkem Šáchou dne 22. 11. 2016 v Praze a telefonický rozhovor autora s Jaroslavem Hnykem dne 1. 12. 2016.

Při výčtu protirežimních činů nelze nezmínit ten z 5. března 1949, kdy byli studenti Obchodní akademie v Praze-Karlíně odveleni na Rohanský ostrov, aby zde v rámci školní brigády nakládali na přistavené železniční vagony staré železo. Při práci si Ivo Mikuláščík se Zdeňkem Duchoslavem vybavili vyprávění o sabotážích, jež byly prováděny odbojáři za protektorátu, a v nestřežených okamžicích nasypali do ložisek čtyř vagonů písek. Jaký byl reálný účinek této spontánní akce, z dostupných pramenů bohužel zjistit nelze.

Mladí odbojáři hodlali zneklidňovat a zastrašovat komunisty ve svém okolí. Těm nejagilnějším patrně plánovali zasílat výhrůžné dopisy, jimiž je chtěli od jejich činnosti odradit.²² Stejnému účelu mělo sloužit přerušování komunistických schůzí. Zdeněk Duchoslav zjistil, že 10. února 1949 proběhne jedna z nich v restauraci U národopisné výstavy v Praze 7. Spolužákům prý po vyučování načrtl v prázdné třídě na tabuli plánek inkriminovaného místa a spolu s nimi promýšlel, jakou taktiku zvolit. Nakonec došli k závěru, že nejlepším prostředkem pro vyvolání zmatku bude zablokování dveří a vhození cihly do okna. Jako v mnoha předchozích případech, i zde zůstalo jen u plánů. Jiné to bylo s akcí iniciovanou rovněž Duchoslavem, která málem skončila tragédií.

Přepadení Stanislava Fatrleho

Šlo o přepadení Duchoslavova bývalého spolužáka z měšťanské školy Stanislava Fatrleho, jenž prý byl aktivním stoupencem nového režimu a jako mládežnický funkcionář vystupoval ve prospěch likvidace nekomunistických mládežnických organizací včetně Skauta. Zpočátku vše probíhalo hladce, tak jak si členové Oddílu Blesk předem ujednali. Petr Glomb-Müllner, který se s Fatrlem

„Dělníky nazývají pracujícími a sami se mezi ně také počítají, ačkoliv jejich celá práce spočívá v pořádání banketů.“ Leták „Jak vypadá demokracie v ČSR“, konec roku 1948. Foto: ABS

rovněž znal a občas se s ním stýkal, dotyčného večer 20. února 1949 nenápadně přivedl na Letenskou pláň. Zde již čekali jeho bratr Pavel, Zdeňek Duchoslav, Ivo Mikuláščík, Jaroslav Hnyk a Ladislav Zvelebil. Ivo Mikuláščík ke dvojici přistoupil, přičemž požádal Fatrleho o připálení cigarety, náhle ovšem vytáhl pistoli. Aby nepadlo podezření na Petra Glomb-Müllnera, namířil Mikuláščík na něj, čímž ho naoko držel v šachu. Ostatní se vrhli na Fatrleho, kterému uštědřili několik bolestivých ran obušky. Tomu se nicméně podařilo vytrhnout a dát se na útěk směrem k Letenským sadům. Útočníci se ho jali pronásledovat. V tu chvíli se ovšem prchající zastavil a vytáhl cosi z kapsy. Ukázalo se, že jde o nelegálně drženou pistoli, o níž nikdo z nich nevěděl. V rychlém sledu třesko proti pronásledovatelům několik výstřelů. Fatrle naštěstí nikoho nezasáhl a zaražení útočníci se rozprchli. Nečekanou událostí se

mladíci nenechali odradit. Možností „natlouci“ i dalším podporovatelům režimu ze svého okolí se totiž zabírali i v následujících týdnech. Padla jména jakéhosi Stanislava Hamra a Jiřího Červeného. Neuvěřitelné je, co StB z těchto planých úvah vykřesala. Podle ní mladíci plánovali chladnokrevné vraždy komunisticky smýšlejících občanů, kteří měli být odstraňováni *buď zastřelením, nebo probodnutím!*²³

Letákové akce

Jestliže většina plánovaných ilegálních aktivit Oddílu Blesk se realizace nikdy nedočkala, a spadala tak do kategorie pouhých teoretických úvah, jinak to bylo s výrobou a šířením letáků. Zde šlo o reálnou činnost. Tvůrcem těchto ilegálních tiskovin byl Ivo Mikuláščík, který je sestavoval na základě poslechu zahraničního vysílání. Texty psal doma na psacím

22 Tuto skutečnost potvrzuje neodeslaný koncept výhrůžného dopisu objevený StB při domovní prohlídce. Viz ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5542 MV, zabavené písemnosti.

23 Tamtéž, trestní oznámení KV StB Praha z 11. 3. 1949.

stroji svého otce. Výkon patnáctiletého hochu musíme ocenit, neboť tímto pracovním způsobem vytvořil patrně okolo 150 letáků.

Jako první prý vznikly na konci roku 1948 letáky s názvem „Oznámení“. Jak byly koncipovány, nevíme, protože se na rozdíl od těch následujících žádný exemplář či alespoň přepis ve spisové dokumentaci nedochoval. Poté přišly letáky „Jak vypadá demokracie v ČSR“. Jedná se o asi půlstránkový text, který si všímá rozporu mezi oficiální rétorikou vládnoucího režimu hlásícího se k socialismu, vládě lidu a dokonce k demokracii, a realitou, kdy lidé ztráceli elementární svobodu a museli se obávat toho, že skončí v žaláři. Lidovládu pisatel chápe jako vládu privilegovaných, kteří se chopili moci podvody a násilím, mezi typické představitele této „kastty“ pak řadí předsedu vlády Antonína Zápotockého, generálního tajemníka ÚV KSČ Rudolfa Slánského a místopředsedu vlády Zdeňka Fierlingera. Komunisté podle pisatele žijí na úkor všech ostatních, kteří jsou těmito „nadlidmi“ vykořisťováni. Vládnoucí moci také vyčítá, že prohlubuje propast mezi dělníky a inteligencí. Text poněkud optimisticky konstatuje, že kromě „komunistických zaprodanců“ není v Československu nikdo, kdo by s vládou souhlasil, načež se obrací na zemědělce a živnostníky s výzvou k neplnění povinných kontingentů a zatajování zboží. Přidává rovněž obecnou výzvu k potírání komunistů.²⁴

O Vánocích 1948 spatřily světlo světa letáky „Na zemi pokoj lidem dobré vůle“, v nichž jsou zhodnoceny a shrnuty události celého uplynulého roku. O únoru 1948 se zde píše jako o komunistickém puči vedeném snahou vyhnout se volební konfrontaci s demokratickými stranami, zejména s Československou stranou národně socialistickou, která by se podle autora letáku stala jejím jistým vítězem. Je připomenuto úmrtí ministra za-

„... na zemi pokoj, lidem dobré vůle.“

Uplynulý svátek vánoční a už zde je nový rok. Chťli bychom stručně shrnout průběh událostí v Č S R za rok 1948 a hrozbí narysovat náš plán do roku 1949.

Začátek roku 1948 proběhl v celavěš pravě uplynulého roku dvouletky a v přípravách na volební agitaci. Bylo jisté, že volební stranou bude strana národně socialistická. To se však nehodilo komunistům, a proto začali vyvolávat rozpory ve vládě. Kár.-ooo, ministři, vyprovokovali komunisty, podplili čestní, kterou nasel přes, dr. E. B e n e š pod nátlakem komunistů přijmout./Jistě se ještě pamatujete na jednotehodnou stávkou./ A to byla chyba, která měla za následek „únor 1948“. Komunisté nakomandovali dálnice na manifestace a vytvořili si novou vládu z komunistických zaprodanců. Demonstrace vysokokulských, které bezprostředně následovaly, dopadly podobně jako v roce 1939. Na Zámeckých schodech bylo do studentů stříleno a byli bítí palčami naří „lidovou policií“. V tu dobu byl v Praze sovětský vyslanec Žerin, který řídil všechny akce spolu se Slánským. Když se komunisté vládly, začala t. sv. „očista“; všichni, kdo byli před únorem proti komunistům, byli sbaveni svých míst a nasazení do dolů a na staroby. Strana národně socialistická byla zrušena, strana sociálně demokratická splynula s komunistickou v jednu a strana lidová byla tak přiskřípčena, že se nemohla ani ovdít. V květnu podal pan prezident dr. Edvard B e n e š abdikaci. Ovděním byla s radostí komunisty přijata. Prezidentem byl po fingované volbě „svolen“ K. Gottwald. Nyní dostali komunisté Československo úplně do svých spárů. Teď také začínají svou činnost t. sv. lidové soudy /via „soudargorichy“ na protektorátu/. Prezident našel velkougelně smr

tti, který je ovšem jen poslátkem na činnost lidových soudů. Rozsudky smrti a na čestí votí jsou na Soudu posládky. Člý národ se připravuje na blížící se slet a jsou očekávy demonstrace při průvodu. Policie má svyšenou pohotovost a jsou vydávna řízení proslání nabídnající obyvatelstvo ke klidu. A Sokolstvo neklamalo.... Přát průvodu Sokola a Sokolky provolávali slávu přes. Benešovi a hasla proti komunistům, všelijakí tajní policisté byli zbiti a komunisté muřili. Po sletě přišla čistka Sokola. Skoro všechny členstvo se vymýnulo. Staří, dobří členové byli vyloučeni, nebo vyskupili sami. Na jejich místa nastoupili komunisti a dělníci, začal se zřizovat „národní Sokol“ a pod. A natia se blíží podzim a s ním nejznamenatější chvíle roku 1948. Pan prezident dr. Edvard B e n e š ulehli na lože a po dlouhém boji se smrti jí přece jen podlehl dne 3. a 4. 1. 1949. To je nejznamenatější chvíle v pokvůtnových dějinách Československé republiky. Můžeme také vzpomenout smrti dr. h. o. Jana M a s a r y k a, který byl zákeřně zavražděn v Černínské paláci dne 11. března 1948. - Dva naši nejlepších a nejlepších - ale slíme si, že jejich odchodu věrni nástupci, a to Janu zasvětili svůj život, to jest svobodu a nezávislost Československého národa opět si dohodeme a ochráníme pro příští generace. K tomu jest však zapotřebí nás všech, celého národa. Komunisté se shávají, jako jsme se sbavili Němců. Chceme Československo české a slovenské a ne ruské nebo německé. - Nechceme ani nacismus nebo fašismus, ani bolševismus nebo komunismus. Chceme jednotné, silné, svobodné Československo, které si bude ušet svou svobodu a nezávislost udržet. K tomu chceme dospět v roce 1949 a k tomu nás pomáhej Bůh.

Illegální skupina „B l e s k“.

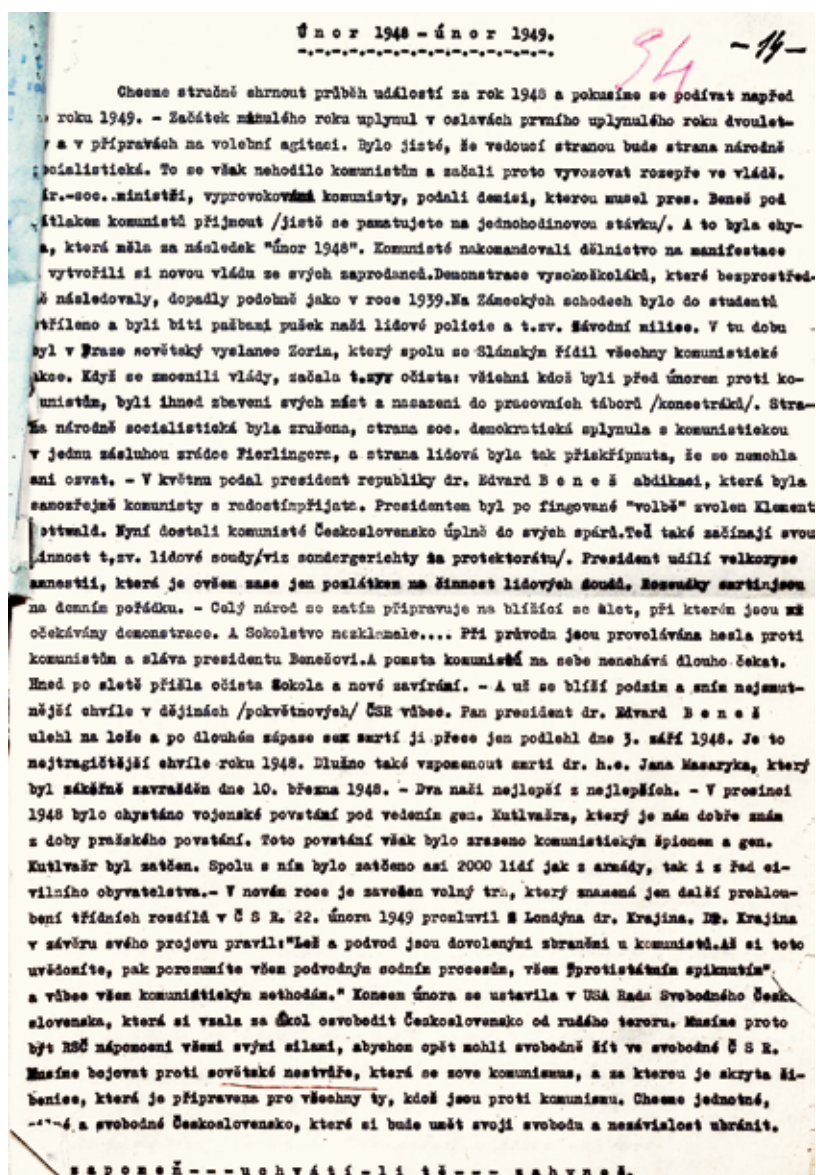
Vánoční protirežimní leták „Na zemi pokoj lidem dobré vůle“

Foto: ABS

hraničí Jana Masaryka 10. března 1948, u něhož se konstatuje, že šlo o politickou vraždu, a samozřejmě pak skon prezidenta Edvarda Beneše 3. září 1948. Leták také zmiňuje průběh červnového XI. všesokolského sletu v Praze, který vyústil v proti-

komunistickou manifestaci, a rovněž informuje o následné odvetě režimu, jenž v této organizaci rozpoutal masové čistky. Zajímavé jsou uváděné analogie s obdobím německé okupace, ať již se jedná o násilné potlačení studentských protestů v únoru 1948

24 Tamtéž, originál letáku „Jak vypadá demokracie v ČSR“.

„Koncem února se ustavila v USA Rada Svobodného Československa [...] Musíme proto být RSČ nápomocni všemi svými silami, abychom opět mohli svobodně žít ve svobodné ČSR.“
Bilanční leták Únor 1948 - únor 1949. Foto: ABS

(paralela s podzimem 1939), anebo o zavedení *t. zv. lidových soudů*²⁵, které vynášejí drakonické tresty (paralela s německými zvláštními soudy Sondergerichte). Z kontextu lze dovo-

dit, že zde autor letáku nemá ještě na mysli Státní soud, jakožto specifický nástroj soudní perzekuce vytvořený komunistickým režimem v říjnu 1948, ale cílí na Mimořádné lidové soudy,

jejichž činnost byla po únoru 1948 účelově obnovena v rámci tzv. retribučního soudnictví (jeden z těchto tribunálů např. odsoudil generálního tajemníka národních socialistů Vladimíra Krajínu, nacházejícího se již v exilu). Leták končí výzvou, aby lidé zůstali věrni odkazu Jana Masaryka i Edvarda Beneše, a provoláním, že Československo musí zůstat české a slovenské, a nikoli ruské nebo německé. Věřící v opětovné nabytí svobody a nezávislosti – národ se zbaví komunistů a bolševismu, stejně jako se předtím zbavil Němců a nacismu.

Bilanční podobu má rovněž leták „Únor 1948 – únor 1949“, který Mikuláščík zhotovil k prvnímu výročí komunistického převratu. Očividně vychází z předešlé ilegální tiskoviny, z níž přejímá většinu textu. Oproti původní předloze zde navíc nalezneme nejaktuálnější politické informace, jako např. zmínku o založení Rady svobodného Československa ve Washingtonu (ustavení tohoto politického orgánu československého exilu bylo oznámeno 24. února 1949) a také zprávu o prozrazené přípravě vojenského protikomunistického povstání, které mělo údajně vypuknout v prosinci 1948 pod vedením generála Karla Kutlvašra, bývalého legionáře a vojenského velitele Pražského povstání. Mikuláščíkův ilegální leták si nebere ohledně panujících poměrů servítky, mluví se v něm o „rudém teroru“ a o „sovětské nestvůře“, která se sice nazývá komunismem, za ní se však skrývá šibenice určená všem, kdo jí stojí v cestě.²⁶

Kromě výše popsaných ilegálních písemností sestavil Ivo Mikuláščík několik článků o prezidentu Benešovi a také zaznamenal protirežimní hesla provolávaná na všesokolském sletu.²⁷ Vytvořil rovněž značné množství jakýchsi nálepek o velikosti 2x7 centimetrů, které obsahovaly jen dvě slova: „Smrt komunismu“. Mikuláščík inkriminované tis-

²⁵ Tamtéž, originál letáku „Na zemi pokoj lidem dobré vůle“.

²⁶ Tamtéž, originál letáku „Únor 1948 – únor 1949“.

²⁷ Tamtéž, zabavené písemnosti.

Petr Glomb-Müllner a Jiří Velíšek

Foto: ABS

koviny šířil nejčastěji tak, že je dával v domech do poštovních schránek, anebo je rozhazoval po ulici. Také je vylepoval na veřejných místech: V polovině února 1949 se vydal spolu se Zdeňkem Duchoslavem na Letnou, kde na trase tramvajová zastávka Kamenická - Letenské náměstí - ministerstvo vnitra (!) umístili asi 15 letáků a nálepek na lampy pouličního osvětlení a do telefonní budky. O několik dní později se na stejných místech objevili znovu, tehdy jim při vylepo-

vání asistoval jejich kamarád Petr Glomb-Müllner.

O pololetních prázdninách, které vycházely na 1. února, se Ivo Mikuláščík vypravil vlakem do Rovenska pod Troskami za svou přítelkyní Milenou Šulcovou. Při této příležitosti dal nálepky na okna domů v Nádražní ulici a na stožár pro státní vlajku na tamějším vlakovém nádraží.

Mikuláščík své letáky distribuoval také mezi své spolupracovníky. Několik desítek jich od něj ve škole

postupně převzal Zdeněk Duchoslav, který je následně předal Petru Glomb-Müllnerovi, další pak dostal k dispozici Jiří Velíšek. Ten si počínal obzvláště iniciativně, když je v prosinci a v lednu rozšířil v místě svého bydliště v Horních Počernicích, kde je buď připevnil na úřední vývěsní desku, nebo rozhodil po ulicích. Část pak ponechal ve vlaku, jímž jezdil ze školy domů.

Zatýkání a vyšetřování

S možností odhalení ilegální skupiny její zakladatel Ivo Mikuláščík počítal. Svým kamarádům kladl na srdce, aby s sebou na akce nenosili kvůli případné perlustraci žádné osobní doklady a naopak byli vybaveni základními potřebami pro útěk za hranice, neboť: *Pravděpodobně nebude pak možno vraceti se domů ještě pro všelijaké nezbytnosti*. Pohrával si prý s myšlenkou, že by si jako studenti nechali v obchodní akademii potvrdit žákovské průkazy na cizí jména. Dokonce vydal i jakési pokyny pro pobyt v zahraničí, ty ovšem působí při znalosti Mikuláščíkových faktických možností tragikomicky: *Prozatímní posice v cizině jsou stanoveny takto: Offenbach am Main (U. S. Zone), Freiburg in Br[eisgau], Liege (Belgie), London, Crozden (Anglie).*²⁸ Ve skutečnosti se jednalo o města, kde bydlely osoby, s nimiž si dotyčný student jako nadšenec do létání v minulosti dopisoval.

Před blížícím se prvním výročí smrti Jana Masaryka vydal agilní mladík členům Oddílu Blesk rozkaz, aby v inkriminovaný den, tedy 10. března 1949, nosili přes klopou černou stužku. Konspirativní tento nápad příliš nebyl, žádný vliv na běh událostí to ale nemělo, protože v tu dobu už byli hoši tvořící Oddíl Blesk pozatýkáni a ve vazbě Krajského velitelství StB Praha.

Na to, proč k tomu tehdy došlo, nám dostupné prameny odpověď

²⁸ Tamtéž, zabavené písemnosti („Předběžný plán na akci únor-březen“).

Pavel Glomb-Müllner

Foto: ABS

nedávají. Nezbyvá tedy než spekulovat. Jako první logická možnost se nabízí vyšetřování Mikuláštkovy letákové akce v Rovensku pod Troskami z počátku února 1949. Zatímco 15. února Milena Šulcová do Prahy svému „Ivkovi“ poněkud bezstarostně píše: *Nejdřív cítím, že ti musím napsat, co zde po tobě zbylo. Víš, ty nálepky. Z okna to hned zmizelo, ale na nádraží to bylo pár dní. Jednoho dne ráno jsem zaslechla na dráze, že četníci prohlíželi psací stroje a letáček zmizel. Přidělal jsi jim trochu práce. Oni se chudáci museli tolik namáhat. Nemáš s nimi trochu soucitu. Ale já také ne. Pak v dalším dopise z 28. února je již vše zcela jinak: *Prosím Tě, teď nic neposlejš* (Ivo Mikuláštko v předchozím dopise své přítelkyni oznamoval, že jí pošle jeden svůj ilegální leták – pozn. autora). *Ono totiž to teď vypadá hrůzně. V patách za námi je stále tajný, a tak si musím já i mamka dát hrozný pozor. To děvče, Vlasta, o které jsem Ti snad také povídala, je už od středy odpoledne v Boleslavi na kriminálce. Mně došel dopis od Magdy otevřený, a tak pozor na vše. A nic, prosím Tě, takového ošemetného nepiš! Až to bude možné, napíšeš**

*Ti opět. Naši mají strach, zda to není kvůli Tobě, ale to jsem jim rozmluvila. Proto Ti taky píši z Turnova, aby mi to v Rovensku neotevřeli [...]. Ivku, prosím Tě, dej na svou pusu hrozný pozor!!! Co bych tu pak měla? Ach, to jsou hrozné myšlenky...*²⁹

Jak vidno, vylepení letáčků v Rovensku pod Troskami se neobešlo bez zájmu komunistických bezpečnostních složek. Ty snad měly pátrání usnadněné v tom, že pohyb neznámého mladíka v městečku, který se kryl s výskytem „protistátních“ tiskovin, patrně neunikl pozornosti obyvatel. Další scénář si lze poměrně snadno představit: tamější příslušníci tajné policie po nějaké době informovali o svých poznatcích své kolegy v Praze a ti posléze konali. Vypadá to tedy, že vše do sebe celkem logicky zapadá, včetně časové posloupnosti.

Jediný, ovšem možná dost podstatný háček spočívá v tom, že podle všeho Ivo Mikuláštko nebyl prvním, koho StB z Oddílu Blesk v Praze zatkla. Přitom by jím z logiky věci musel být, neboť z Rovenska žádná jiná stopa než právě k němu nevedla. Tím se dostáváme k další uvažované verzi.

Víme, že 28. února večer mladí odbojáři na Letné přepadli a ztloukli Stanislava Fatrleho pro jeho sympatie k panujícímu nedemokratickému režimu. Akci vymyslel Zdeněk Duchoslav, který s dotyčným v minulosti navštěvoval stejnou třídu měšťanské školy. Incident se podle všeho vyšetřoval.³⁰ O devět dní později, tedy 9. března 1949, byl zadržen první ze skupiny mladých odbojářů. Tím nebyl nikdo jiný než právě Zdeněk Duchoslav. Věci se mohly udát takto: Fatrle přepadení nahlásil s tím, že mezi útočníky poznal svého spolužáka Duchoslava. Možná se zmínil o podezření, že zde mohl být v popředí politický motiv. Následovalo rutinní policejní vyšetřování, které zjistilo, že na karlínské obchodní akademii došlo k různým protirežimním projevům. Duchoslav skončil v rukou StB, kde se poté zmínil o existenci ilegální organizace, o rozšiřování letáků apod., čímž se věci daly nezadržitelně do pohybu.

Ve hře jsou samozřejmě i další varianty, nelze v žádném případě vyloučit, že se StB dozvěděla o činnosti mladých odbojářů z jiného zdroje. Buď jak buď, patnácti- a šestnáctiletí hoši byli v sídle Krajského velitelství StB Praha po výsledcích oficiálně zatčeni.

I když mladí členové skupiny „Mikuláštko a spol.“ nebyli ve vazbě podrobeni těm nejsadističtějším vyšetřovacím metodám z repertoáru komunistické tajné policie, její příslušníci si nepočínali nijak vybíravě. Při revizi případu na konci 60. let nejstarší člen skupiny Pavel Glomb-Müllner vzpomínal, že ho vyšetřovatelé bili obuškem přes obličej a že musel podepisovat protokol se zavázanýma očima.

Jeho slova tehdy jako svědek potvrdil i Ivo Mikuláštko, který uvedl, že i ostatní včetně jeho samotného byli biti, on prý rukama přes obličej, Jiří Velíšek obuškem přes chodidla (naproti tomu tehdejší vyšetřovatel

²⁹ Tamtéž, originály dopisů z 15. 2. 1949 a 28. 2. 1949.

³⁰ Tamtéž, protokol o výslechu Jaroslava Hnyka sepsaný na KV StB Praha dne 10. 3. 1949.

Dobroslav Horák, kterého k těmto událostem zpovídala Inspekce ministra vnitra, vše pochopitelně popíral).³¹ Případ StB rozklíčovala mimořádně rychle, již 11. března 1949 předložila Státní prokuratuře Praha na všech deset protagonistů trestní oznámení.

Při četbě tohoto dokumentu, jenž se stal posléze podkladem pro sestavení obžaloby (ta spatřila světlo světa 4. června 1949), nemohl být nikdo na pochybách, že proti němu stojí skupina ostrílených a všehoschopných odbojářů: *Z celé struktury této ileg[ální] organizace jest patrné, že se skládá převážně z osob mladistvých, které pod vlivem zahraničního rozhlasu rozhodly se pracovat proti lidové demokratickému státnímu zřízení, při čemž neštítily se ve své zaslepenosti a nenávisti k tomuto boji používatí nejodpornější prostředky a jest zcela jasné a prokázané, že v případě nebyla-li by tato organizace zlikvidována došlo by k několika politickým vraždám příslušníků KSČ a osob majících kladný postoj k našemu zřízení a došlo by k sabotážím většího rozsahu...*³²

Politický proces a věznění

Hlavní líčení s desetičlennou skupinou „Ivo Mikuláščík a spol.“ proběhlo před tribunálem Státního soudu v Praze ve dnech 22. a 23. června 1949. Ačkoli tehdejší senát jistě nelze podezírat z útlocitnosti, kontrast mezi vyličeným skutkovým dějem a reálným stavem věcí působil zřejmě i na něj poněkud nepatříčně. Snad proto zmínil kvalifikaci trestných činů z hroživě vyhlízejícího zločinu velezrady (podle § 1 zák. č. 231/48 Sb. a podle § 3 zák. č. 48/31 Sb.) na méně závažné provinění sdružování proti státu (podle § 2 zák. č. 231/48 Sb. a § 3 zák. č. 48/31 Sb.). V odůvodnění rozsudku se tento krok vysvětluje

tím, že šlo z velké části pouze o fantazie nezkušených mladistvých, které neměly potenciál k tomu, aby přinesly nějaké skutečné výsledky.

Soud však v žádném případě nevynesl mírné tresty. Ivo Mikuláščík byl odsouzen za provinění sdružování proti státu a za provinění hanobení spojeneckého státu k trestu odnětí svobody v trvání čtyř let, Zdeněk Duchoslav za provinění sdružování proti státu k odnětí svobody na tři léta, Petr Glomb-Müllner a Jaroslav Hnyk za provinění sdružování proti státu, respektive za souběh provinění sdružování proti státu a provinění hanobení spojeneckého státu k trestům odnětí svobody v trvání 15 měsíců. O měsíc méně, tedy 14 měsíců, si měl odpykat Luděk Šácha, šest měsíců pak Jiří Velíšek – oba sorně za provinění sdružování proti státu. Pavel Glomb-Müllner, který byl jako jediný z obžalovaných plnoletý, obdržel za provinění sdružování proti státu trest těžkého žaláře v trvání 18 měsíců, zostřeného čtvrtletně jedním postem. Byla u něj též vyslovena ztráta čestných práv občanských na dobu 5 let. Padly i peněžité tresty: Ivo Mikuláščík, Zdeněk Duchoslav a Pavel Glomb-Müllner měli každý zaplatit 10 000 Kčs.

Zbylé mladíky, tedy Ladislava Zvelebilu, Josefa Šrachtu a Jaroslava Cestru, soud obžaloby zcela zprostil, a to z následujících důvodů: *Tito tři mladiství jsou učni a ze všech výpovědí je zřejmo, že se neúčastnili schůzí ani porad [...] Jde vesměs o učně nikoli z velkých podniků a tito zřejmě neměli dosti příležitostí k poučení o státu lidové demokracie a jeho zřízení a o prospěšnosti tohoto státu pro pracující, mezi něž tito tři náleží a u nichž nelze předpokládati, že by se jakkoli vědomě účastnili činnosti podvracející takové zřízení.*³³

Kdo by předpokládal, že vynesemím tvrdých trestů pro čtyři šestnácti-

leté, dva sedmnáctileté a jednoho jedenadvacetiletého mladíka za jejich protirežimní činnost bude komunistické spravedlnosti učiněno zadost, hluboce by se mýlil. Zástupce státní prokuratury JUDr. Jaroslav Kremla se totiž proti verdiktu, který považoval za nepřiměřeně mírný, odvolal. Vadilo mu zejména, že se soud první instance neztotožnil s jeho právním názorem o spáchání plnohodnotného zločinu velezrady. Nejvyšší soud, který nad případem zasedl až 13. října 1950 (tedy po téměř 15 měsících!), mu dal za pravdu a stanovil nové výměry trestů. U Ivo Mikuláščíka a Zdeňka Duchoslava zůstaly sice tresty odnětí svobody v původní výši, nově přibyla pouze konfiskace celého jmění (u studentů prvního ročníku střední školy se jistě nejednalo o nic dramatického), v jiné situaci se ovšem ocitli ostatní chlapci: Petru Glomb-Müllnerovi senát navýšil trest na 18 měsíců odnětí svobody, Jaroslavu Hnykovi na dva roky odnětí svobody, Ludku Šáchovi na 18 měsíců odnětí svobody a Jiřímu Velíškovi na jeden rok odnětí svobody. Plnoletý Pavel Glomb-Müllner dopadl z celé skupiny zdaleka nejhůře. Trest mu byl zvýšen na čtyři roky odnětí svobody. Peněžitý trest 10 000 Kčs se nově týkal všech souzených, stejně jako konfiskace celého jmění, jež v původním rozsudku vůbec nefigurovala. Trestům, i když naštěstí pouze podmíněným, nyní neunikli ani původně osvobození mladíci Ladislav Zvelebil, Josef Šracha a Jaroslav Cestr, kteří si vyslechli tresty osm, respektive šest měsíců odnětí svobody.³⁴

Dlouhá prodleva mezi vynesemím nepravomocného a pravomocného rozhodnutí způsobila mimořádnou situaci. Někteří z nezletilých mladíků si totiž své původní tresty již odpykali, o čemž příslušné úřady informovali jak jejich rodiče, tak dokonce i veli-

31 Tamtéž, rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn. 19 Tr 195/69, z 26. 9. 1972.

32 Tamtéž, trestní oznámení KV StB Praha z 11. 3. 1949.

33 NA, f. Státní soud Praha, sp. zn. Or I 416/49, rozsudek Státního soudu Praha z 23. 6. 1949.

34 Tamtéž, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. To 325/50 z 13. 10. 1950.

tel sboru vězeňské stráže v Ústavu pro mladistvé v Zámrsku (do tohoto zařízení byla šestice převezena z Pankráce 8. července 1949). Ten se oficiálně dotazoval, jak má v této nezvyklé situaci dále postupovat, sám navrhoval propustit dotyčné až do rozhodnutí Nejvyššího soudu na svobodu. Stalo se však něco neuvěřitelného. Jediným, kdo se mohl po uplynutí nepravomocného trestu vrátit domů, byl Jiří Velišek, který opustil brány Ústavu pro mladistvé v Zámrsku 30. září 1949 (i tak zde „přesluhoval“ 20 dní). Luďku Šáchovi, kterému trest vypršel již 10. května 1950, stejně jako Petru Glomb-Müllnerovi, jehož trest se naplnil 10. června 1950, zůstala možnost návratu k rodičům odepřena. Než v polovině října 1950 proběhl odvolací soud, měli oba oproti původnímu trestu odpykáno navíc pět, respektive čtyři měsíce. Oba opustili brány Zámrsku teprve 23. října 1950 na písemný příkaz státní prokuratury.³⁵

Jaroslav Hnyk zamířil domů dne 10. března 1951, tedy po odpykání celého trestu, Zdeněk Duchoslav byl propuštěn 5. května 1951 na základě usnesení Komise pro podmíněné propuštění při Krajském soudu v Pardubicích,³⁶ o pět měsíců později, 7. října 1951, ho následoval Ivo Mikuláščík,³⁷ jemuž byl pro řízení o podmíněné propuštění vystaven následující posudek: *Zaměstnán jako učeň v ústavní dílně zámečnické a dosahuje zde dobrých*

*pracovních výsledků. Chování jeho je ukázněné – je zapojen takřka ve všech zájmových kroužcích, v nichž je velmi agilní. Dále jest členem dozorčí chovanecké služby, kteroužto službu vykonává velmi svědomitě a mimo to je pověřen funkcí instruktora vojenského výcviku u všech chovanců. Mezi chovanci dobře zastává a propaguje pokrokové výchovné formy a má dobrý poměr ke kolektivu. U jmenovaného je tudíž naděje, že v případě podmíněného propuštění povede řádný život pracujícího člověka a že se plně zapojí do budování socialismu. Jeho podmíněné propuštění se doporučuje.*³⁸

Třebaže nucený pobyt v Ústavu pro mladistvé v Zámrsku spojený s odloučením od rodiny jistě znamenal pro šestici aktérů nelehkou životní etapu, nedal se tamější režim v žádném ohledu porovnat s výkonem trestu v klasickém vězeňském zařízení.³⁹ V tomto smyslu tak nejkrušnější úděl ze všech mladých odbojářů zakoušel Pavel Gromb-Müllner, který vzhledem ke své plnoletosti skončil v trestním ústavu pro muže Plzeň-Bory, odkud byl v březnu 1950 převezzen do Horní Břízy u Plzně (zde pracoval v kaolinových dolech), a svou vězeňskou kalvárii zakončil ve Vězeňském ústavu Ostrov u Karlových Varů, tedy v uranovém lágru na Jáchymovsku, kam byl převezzen v srpnu 1951. Na svobodu se dostal dne 24. ledna 1953 usnesením Komise pro podmíněné propuštění při

Krajském soudu v Karlových Varech s touto charakteristikou: *Po stránce politické málo vyspělý. Postoj k lid[ově] dem[okratickému] zřízení se jeví nejasně. Pracovat bude v továrně.*⁴⁰ Během věznění ztratil Pavel Glomb-Müllner 18 kilo své tělesné váhy, jistou dobu vážil při výšce 172 centimetrů údajně jen 54 kilogramů.⁴¹

Rehabilitace

Na konci 60. let se v souvislosti s uvolňováním poměrů naskytla možnost rehabilitace podle nově přijatého zákona č. 82/1968 Sb. (zákon ovšem nepřipouštěl rehabilitaci v případě skutečné protikomunistické odbojové činnosti). Té využil jediný aktér, a to Pavel Glomb-Müllner, jenž podal v zákonné lhůtě návrh na zahájení přezkumného řízení a na přezkoumání svého odsouzení. Odůvodňoval ho tím, že nebyl členem žádné ilegální skupiny, že neopatřoval blány do cyklostylu a že nepřevzal ani nečetl žádné ilegální letáky. Přiznával, že se podílel na přepadení Stanislava Fatrleho, ale zde prý nehrály roli politické, nýbrž osobní důvody (Fatrle se podle jeho slov posmíval bratrovi kvůli německému příjmení).⁴² Bývalý politický vězeň psal o mučení, jemuž byl ve vazbě StB vystaven, a o vynucených přiznáních. Také upozorňoval na to, že mu nebyly doručeny obžaloba ani rozsudek. Při veřejném zasedání dne 21. března 1972

35 NA, f. Správa sboru nápravné výchovy (dále jen SSNV), osobní spisy (vězňů) Jiřího Veliška, Luďka Šácha a Petra Glomb-Müllnera, úřední záznamy.

36 Tamtéž, osobní spisy (vězňů) Jaroslava Hnyka a Zdeňka Duchoslava, úřední záznamy.

37 Tamtéž, osobní spis (vězeň) Ivo Mikuláščíka, úřední záznamy.

38 NA, f. Státní prokuratura Praha, sp. zn. Pst I 500/49, zpráva Krajské prokuratury Pardubice pro Státní prokuraturu v Praze z 29. 8. 1951.

39 Srov. *Archiv Paměti národa*, rozhovor Martina Jindry s Luďkem Šáchou dne 19. 3. 2009 – <http://www.pametnaroda.cz/witness/recording/id/1007> (citováno k 17. 5. 2017). Chovanci často chodili na práci mimo ústav, v rámci různých kroužků se mohli věnovat celé řadě aktivit včetně hudby a sportu (v zimě byl např. zorganizován na zamrzlém rybníce hokejový zápas se zámorským mužstvem). V rámci hudebních aktivit vznikl oceňovaný vězeňský orchestr, jenž vyjížděl do okolních obcí, a dokonce odehrál vystoupení v pankrácké věznici a v justičním paláci, kde si ho poslechl obávaný ministr spravedlnosti Alexej Čepička.

40 NA, f. SSNV, osobní spis (vězeň) Pavla Glomb-Müllnera, posudek Vězeňského ústavu Ostrov u Karlových Varů z 22. 1. 1953.

41 Tamtéž, f. Státní prokuratura Praha, sp. zn. Pst I 500/49, dopis manželů Glombových Nejvyššímu soudu z 2. 8. 1950.

42 Glomb-Müllnerovu „rehabilitační“ verzi z konce 60. let o nepolitickém útoku na Fatrleho označili za nepravdivou jak Luďek Šácha, tak Jaroslav Hnyk. Viz rozhovor autora s Luďkem Šáchou dne 22. 11. 2016 v Praze a telefonický rozhovor autora s Jaroslavem Hnykem dne 1. 12. 2016.

svá tvrzení poněkud korigoval, když připustil možnost, že nějaké letáky dostal od svého mladšího bratra a že je četl. Nerozporoval ani informaci o převzetí jakési legitimace organizace s obrázkem blesku, kterou prý ovšem bratrovi vrátil.

Městský soud v Praze, který nad případem zasedl 26. září 1972, měl k dispozici kromě původního spisového materiálu i nové výpovědi svědků, ať již se jednalo o někdejší odbojáře a jejich oběť (Ivo Mikuláščík, Petr Glomb-Müllner, Zdeněk Duchoslav, Stanislav Fatrle), nebo o bývalé příslušníky KV StB Praha (Alfréd Novák, Václav Novák, František Novák, Josef Kořenek a Josef Malý). V situaci, kdy prvně jmenovaní potvrzovali nevybíravé výslechové metody vyšetřovatelů a víceméně připouštěli zapojení Pavla Glomb-Müllnera do jejich ilegální činnosti – zároveň ovšem tuto jeho participaci popisovali jako marginální a tajní policisté celkem předvídatelně popírali použití fyzického či psychického násilí (popř. se nemohli na předmětné události rozpomenout) – řešil senát zejména otázku, zda by v tomto případě mělo porušení procesních předpisů za následek věcnou nesprávnost rozhodnutí. Nakonec dospěl k závěru, že nikoli. Soudci nicméně zohlednili nové skutečnosti, když zrušili původní rozsudek a překvalifikovali trestný čin velezrady na trestný čin podvracení republiky a vynesli mírnější trest v délce dva a půl roku odnětí svobody.⁴³

Osudy aktérů

Křivolakými životními cestami se ubíraly kroky aktérů našeho příběhu. Po propuštění se mohli mladíci uplatnit vesměs pouze v manuálních profesích, např. Petr Glomb-Müllner nastoupil jako dělník do n. p. Avia Letňany, stejně jako Luděk Šácha (v roce 1952 musel narukovat do slovenského Komárna k Pomocným technickým praporům). Jaroslav Hnyk skončil jako pomocný dělník u smíchovského podniku Autorenova. Tento mladík se jako člen vězeňského orchestru Ústavu pro mládež v Zámruku naučil hrát na bicí soupravu a tuto svou dovednost později profesionálně uplatnil v rámci různých kapel. Tou nejznámější patrně byla countryová skupina Zelenáči, v níž působil v letech 1974–2014.

Osudy mladých odbojářů po propuštění z vězení nelze z dochovaných pramenů zcela rekonstruovat. Jsme totiž odkázáni jen na kusé zmínky v archivních fondech a svědectví pamětníků. Víme, že o některé z nich se zajímaly komunistické bezpečnostní složky. Luděk Šácha, který se pílil a schopnostmi postupně vypracoval až na pozici samostatného studijního technika ve Výzkumném ústavu přístrojů jaderné techniky TESLA, a mohl dokonce zahájit studium na vysoké škole (na ČVUT získal titul inženýra), byl od roku 1957 monitorován StB. Ta si opatřovala informace o jeho minulosti a politické spolehlivosti, neboť prý na svém pracovišti

přicházel do styku s tajnými informacemi a panovalo podezření o jeho protistátní činnosti.⁴⁴ Navíc se zjistilo, že se stýká s *hlavním objektem akce Klíčany*.⁴⁵ V tzv. ustanovce z prosince 1961 je konstatován Šachův lhotejný postoj k panujícímu zřízení, jakož i záliba ve hře na housle.⁴⁶ Dodejme, že Luděk Šácha zastihl pád komunistického režimu ve funkci neuvolněného tajemníka MNV obce Zdičky. V roce 1990 úspěšně kandidoval v prvních demokratických volbách do zastupitelstev obcí, přičemž funkci starosty vykonával tři volební období, tedy až do roku 2002.

Jiní protagonisté skončili, ať již dobrovolně či ne, na opačné straně. Petr Glomb-Müllner, který pracoval až do svého těžkého pracovního úrazu, po němž zůstal v invalidním důchodu (při posouvání vagónů přišel o nohu), na Traťové distanci Praha-východ, byl od roku 1964 organizován v rámci Pomocné stráže Veřejné bezpečnosti (PS VB). Zde se stal vedoucím jednotky PS VB Malešice č. 1 při Místním oddělení Veřejné bezpečnosti (MO VB) Strašnice a členem obvodního štábu PS VB Praha 10. Za svou činnost obdržel medaili Za službu PS VB, Čestný odznak PS VB a odznak Vzorový člen PS VB.⁴⁷

Nejasná je situace u jeho kamaráda Zdeňka Duchoslava. Podle záznamů v Archivu bezpečnostních složek byl k jeho osobě veden svazek, jenž byl 4. listopadu 1986 skartován (a. č. 32144 MV, reg. č. 4415 VKR /vojenská kontrarozvědka/, svazek tajného

43 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5542 MV, rozsudek Městského soudu v Praze, sp. zn. 19 Tr 195/69, z 26. 9. 1972.

44 V rámci prošetřování Luděk Šácha si StB nechala provést výpisy z dochovaných archivních materiálů, mj. ze spisu a. č. S-13738 KV, kde je zaznamenán Šachův útek do Bavorska 18. 6. 1947. Podle všeho se tehdy jednalo o snahu vyhnout se trestu za záškoláctví a touhu po dobrodružství. Dotyčný byl vrácen do ČSR 24. 10. 1947. ABS, f. Správa StB Karlovy Vary, a. č. S-13738 KV, zpráva o zadržení Luděk Šácha z 24. 10. 1947 a výslechový protokol Luděk Šácha sepsaný u oblastní úřadovny StB v Chebu 28. 10. 1947.

45 ABS, f. MV-V, vyšetřovací spis a. č. V-5542 MV, zpráva agenta „Horáčka“ z 23. 7. 1962 s přípisem referenta 2. oddělení 2. odboru IV. správy MV nstržm. Růžičky. O jaké osobě se v souvislosti s akcí „Klíčany“ mluví nelze z dochovaných archivních pramenů určit, nicméně mělo jít o kohosi, kdo bydlel v Klecanech či v jejich nedalekém okolí. Podle sdělení Luděk Šácha by se mohlo jednat o Jindřicha Vitáška z Klíčany, který původně vlastnil mlýn a jehož dva synové emigrovali na Západ. Telefonický rozhovor autora s Luděkem Šachou dne 23. 11. 2016.

46 Tamtéž, ustanovka Okresního oddělení (OO) MV Praha-východ na Luděk Šácha z 11. 12. 1961.

47 ABS, přírůstek č. 1497/85, balík 11 (MV ČSR, Správa pořádkové a dopravní služby Praha); přírůstek č. 2041/91, balík 96 (MV ČSR, Správa pořádkové a dopravní policie).

spolupracovníka bez bližšího určení kategorie), a rovněž svazek, který nebyl Archivem bezpečnostních složek převzat (nepřevzatý svazek reg. č. 9281 VKR). V obou případech dotýčný figuruje jako spolupracovník s krycím jménem „Malý“, nicméně vzhledem k absenci předmětných archiválií nelze o povaze této spolupráce cokoliv konkrétního říci ani vyvozovat nějaké jednoznačné závěry.⁴⁸

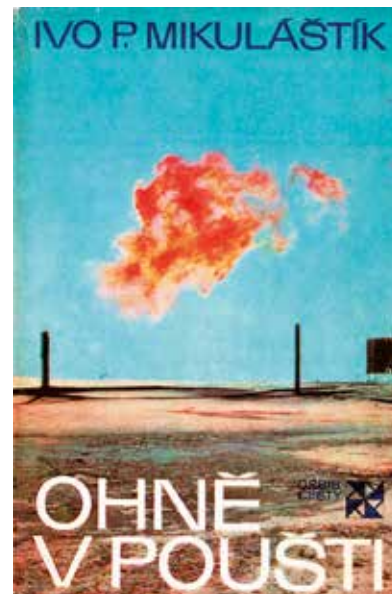
Naopak zcela srozumitelně hovoří prameny k jiné osobě. Někdejší vedoucí ilegálního Oddílu Blesk Ivo Mikuláščík se vyučil strojním zámečnickem a až do svého nástupu prezenční vojenské služby v listopadu 1953 pracoval jako technický kontrolor a montér ve Výzkumném ústavu plastických hmot v Praze-Vyšochanech. Život v uniformě se mu zalíbil, na vlastní žádost zůstal ve službě jako poddůstojník z povolání. Dne 4. června 1957 byl získán orgány Vojenské kontrarozvědky jako informátor s krycím jménem „František Pražák“. V té době působil u dopravní rotý 1. provozního pluku Praha ve funkci staršiny s hodností rotný. Na základě dodávání hodnotných zpráv byl 13. října 1958 převeden do kategorie agent. V roce 1960 byl sice při prověrce propuštěn z armády – paradoxně na základě třídního profilu a problematické minulosti, přesto i nadále zůstal vytěžovaným spolupracovníkem, a to až do ledna 1965, kdy s ním VKR spolupráci ukončila. V té době pracoval jako letecký dispečer na letišti Praha-Ruzyně a chystal se na odjezd do východního Berlína, neboť se oženil s německou občankou (předtím byl již jednou ženatý). Během pobytu v Německé demokratické republice pracoval jako překladatel a redaktor agentury Intertext Berlín. Při snaze získat vystěhovalceky pas se dostal do hledáčku pracovníků ministerstva vnitra z rezidentury Berlín a od 4. srpna 1967 byl znovu veden

jako informátor, tentokrát s krycím jménem „Ivan“. Datum 3. října 1972 nese schválená žádost z provenience 11. odboru II. správy Federálního ministerstva vnitra (FMV) o převedení informátora „Ivana“ do sítě agentů. Ten byl tehdy již znovu rozveden a pobýval v Praze, kde se profesně uplatnil jako úspěšný novinář zabývající se letectvím a cestopisy a jako překladatel technické literatury.

Stihl se také potřetí oženit a narodila se mu dcera. S vědomím kontrarozvědky StB v následujících letech podnikal cesty po světě včetně západních zemí (Rakousko, Německá spolková republika, Švýcarsko, Holandsko, Francie, Velká Británie, Indie, Egypt, Kuvajt...), kde sbíral materiály ke svým reportážím a vykonával tajné mise pro československé zpravodajské služby.

K jeho úkolům patřilo získávat zprávy, navazovat kontakty a pronikat do struktur československé emigrace. Obdobnou činnost prováděl i v Československu, když se scházel se západními novináři a diplomaty, přičemž si i zde vybudoval řadu důležitých neformálních kontaktů a vazeb. V červnu 1976 byl dokonce pozván do Londýna k účasti na propagačním letu nového letounu Concorde. V jednom z tajných dokumentů z 3. února 1972 je Mikuláščík pochvalně hodnocen za to, že: *Nemá žádných zábran vůči předávání poznatků na osoby i z řad blízkých známých a příbuzných.* Dne 27. dubna 1977 vzešel z 5. odboru II. správy FMV návrh na finanční odměnu TS-Ivanovi, č. sv. 1693 u příležitosti jeho 44. narozenin a 20. výročí spolupráce s orgány Státní bezpečnosti ve výši 2000 Kčs (sic).⁴⁹

V roce 1977 vydalo nakladatelství Orbis Mikuláščíkovu cestopisnou knihu o Kuvajtu *Ohně v poušti*. Autor měl v plánu napsat podobné knihy o Egyptu a Izraeli, ale k tomu již nedošlo. Dne 24. července téhož roku totiž

Obálka Mikuláščíkovy cestopisné knihy o Kuvajtu z roku 1977. Při práci na svých reportážích vykonával bývalý protikomunistický odbojář tajné mise pro československé zpravodajské služby.

v Praze náhle onemocněl a o tři dny později, 27. července 1977, v pouhých 44 letech zemřel na ochrnutí centrální nervové soustavy způsobené obrnou blíže neurčeného původu.⁵⁰

Závěrem

Pád komunistického režimu v roce 1989 otevřel možnost občanské i právní rehabilitace jeho obětí, což se týkalo i hrdinů našeho příběhu. Klíčovým nástrojem se stal zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci. V roce 2011 došlo k přijetí zákona o účastnících odboje a odporu proti komunismu (zákon č. 262/2011 Sb.). Právě na jeho podkladě bylo vydáno osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunistickému režimu dvěma členům ilegálního Oddílu Blesk Jaroslavu Hnykovi a Jiřímu Velíškovi. pd

48 Viz lustrace k osobě Zdeněk Duchoslav, nar. 13. 10. 1932 (sp. zn. ABS-S 7663/2016 OSA) z 3. 11. 2016.

49 ABS, f. Agenturní svazky – Centrála (MV-TS), svazek a. č. 691223 MV, memorandum z 3. 2. 1973, návrh na finanční odměnu z 27. 4. 1977.

50 Tamtéž, návrh na uložení svazku číslo 1693 TS Ivana do archivu z 10. 1. 1978.